

Οὐδ' εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ κατὰ τὰς Καλάνδας μεταμφιέσεις αἱ γινόμεναι κατὰ τὰ δωδεκάημερα δὲν εἶναι γνωσταὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Βλ. ὅσα λέγει ὁ Ν. Πολίτης ἐν ταῖς Παραδόσεσι του (1273-5), καὶ ὅσα ἔγραψα καὶ ἐγὼ πραγματευόμενος περὶ Καλλικαντζάρων ἐν Λαογραφίας τόμῳ 7 σελ. 325. Οὐδὲ φρονῶ ὅτι ἡ πρὸς ἐμπαιγμὸν περιφορὰ ἐπὶ ὄνου προσώπων γυναικεῖα κάποτε φορέματα φορούντων εἶχε σχέσιν τινὰ πρὸς κωμωδίας καὶ μιμικὰς παραστάσεις (σ. 45). Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ διαπομπεύσεως, εἰς ἣν ἀπλῶς εἶναι μεμαρτυρημένον ὅτι ἐλάμβανον μέρος καὶ σκηνικοὶ καὶ παιγνιώται.

Ἡ συγγραφεὺς, παρασυρομένη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας της νὰ εὕρη θεατρικὰ στοιχεῖα, τὰ ἀνακαλύπτει ἐνίοτε ἐκεῖ ὅπου πράγματι δὲν ὑπάρχουν, προβαίνουσα πολλάκις εἰς τολμηροὺς συνδυασμοὺς ἀνομοίων στοιχείων. Οὕτω τὸ ἐργίδιον τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου Ἀμάραντος ἢ γέροντος ἔρωτες εἶναι μία ἀπλῆ σάτιρα ἢ σατιρικός διάλογος καὶ οὐχὶ une pièce véritablement théâtrale (σ. 167, 169) οὐδὲ εὐρίσκω εἰς τὴν μονωδίαν τοῦ Μ. Φιλῆ ἐπὶ τῷ δεσπότη κῦρ Ἰωάννῃ τῷ Παλαιολόγῳ θεατρικὰ στοιχεῖα. Θὰ ἤρκει ἡ πιστοποίησις τῆς σχέσεώς της πρὸς μοιρολόγια.

Αἱ ἀνωτέρω, ἐννοεῖται, ὀλίγαι παρατηρήσεις δὲν μειοῦσι τὴν ἀξίαν τοῦ βιβλίου τῆς κυρίας Κόττα, ἣτις μὴ ἐπηρεασθεῖσα ἐντελῶς ἀπὸ παλαιότερα ἔργα, ὧς εἶναι τὸ δοκίμιον τοῦ Κ. Σάθα περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καλῶς παρηκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Βυζαντινοῦ θεάτρου, συγγράψασα ἔργον, τὸ ὅποῖον ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι χρησίμων βοήθημα εἰς τοὺς μέλλοντας ν' ἀσχοληθῶσι μὲ ζητήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ Βυζαντινοῦ θεάτρου.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 - 1453. Bearbeitet von Franz Dölger. 3. Teil: Regesten von 1204 - 1282. München und Berlin 1932. Σελ. XIX - 77.

Τὸ τρίτον τοῦτο μέρος τῆς ἤδη γνωστῆς σειρᾶς τῶν Πινάκων τῶν ἑλληνικῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους περιέχει τοὺς Πίνακας τῶν ἐγγράφων μιᾶς ἀρκετᾶ ἀνωμάλου διὰ τὸ Βυζάντιον περιόδου, τοῦ 1204 - 1282. Ἡ ἑξωτερικὴ διάταξις τῶν Πινάκων εἶναι ὅα καὶ τῶν προηγουμένων δύο μερῶν. Μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτοῦ ἐμβριθείας καὶ ἀκριβείας ἐξετάζει ὁ F. Dölger τὰ ἐκάστοτε ἀναφυόμενα προβλήματα, ἰδίως τῆς παραδόσεως, τῆς χρονολογίας καὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἐγγράφων, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπραγματεύθη ἤδη ταῦτα ἐκτενῶς εἰς τὰς δύο ἀξιολόγους αὐτοῦ πραγματείας: Chronologisches und Prosopographisches zur byzantinischen

Geschichte des XIII. Jh. ἐν Byz. Zeitschrift 27 (1927) 291 - 320 και Die Kaiserurkunde des Johannes-Theologosklosters auf Patmos ἐν Byz. Zeitschrift 28 (1928) 332-372. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀρκείται ἐνταῦθα εἰς ἀπλὴν παραπομπήν.

Ἐκ τῶν 424 ἀναγραφομένων ἀριθμῶν πληροφορούμεθα ὅτι διεσώθη μέχρι σήμερον ὀλόκληρον τὸ κείμενον εἰς τὴν ἑλληνικὴν μὲν 128 ἔγγραφων, εἰς δὲ τὴν λατινικὴν 22· τούτων δὲ πάλιν 31 ἔγγραφα σώζονται εἰς τὸ πρωτότυπον, τῶν ὁποίων μάλιστα πέντε εἶναι εἰσέτι ἀνέκδοτα. Τὰ λοιπὰ γνωρίζομεν ἔκ τῶν Βιβλίων ἀντιγράφων τῶν παπικῶν ἔγγραφων, τὰ ὁποῖα ἐνίοτε παραδίδουν καὶ ὀλόκληρον τὸ κείμενον αὐτοκρατορικῶν ἔγγραφων ἐν λατινικῇ μεταφράσει, ἔκ τῶν πρωτοκόλλων διαπραγματεύσεων τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῆς Πολιτείας τῆς Γενούης καὶ ἄλλων πηγῶν, ἐπίσης δὲ ἔκ τῆς μνείας συγγραφέων, ἰδίως Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου, Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους καὶ Νικηφόρου τοῦ Γρηγοῦ. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι εἰς τοὺς Πίνακας τούτους δὲν ἠδυνήθη ὁ κ. Dölger νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς ὅλα τὰ αὐτοκρατορικὰ ἔγγραφα τοῦ πλουσίου ἀρχείου τῆς Μονῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Κατὰ τὴν ἐκεῖ ἐπίσκεψίν του τῷ 1928 δὲν ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσίν του οἱ Μοναχοὶ ὅλα τὰ αὐτοκρατορικὰ βυζαντινὰ ἔγγραφα, ἔξ ὧν δὲ παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν πρὸς ἐξέτασιν ἐπέτρεψαν νὰ φωτογραφῆσῃ μόνον τμήματα, τὸν δὲ ὑπ' ἀριθ. 21 σπουδαῖον τοῦ 1803 κώδικα τῆς Μονῆς, τὸν περιέχοντα ἀντίγραφα αὐτοκρατορικῶν καὶ ἄλλων βυζαντινῶν ἔγγραφων, πολλῶν μάλιστα φαίνεται ἐν τῷ μεταξὺ ἀπολεσθέντων, παρεχώρησαν εἰς τὸν κ. Dölger νὰ ἐξετάσῃ μόνον δι' ὀλίγας στιγμᾶς. Ἄλλὰ μήπως δὲν συνέβη τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἐμέ, ὅτε τῷ 1931 ἐπεσκέφθην διὰ δευτέραν φορὰν τὴν Μονὴν Λαύρας πρὸς ἐξέτασιν τῶν βυζαντινῶν ὑπαλληλικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἔγγραφων; Ὀλίγιστα ἔκ τῶν πολλῶν τοῦ Ἀρχείου των μοὶ ἔδειξαν οἱ μοναχοὶ μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι δὲν ἐγνώριζαν, δῆθεν, ποῦ εὑρίσκεται ἡ «σακούλλα», ἡ περιέχουσα τὰ ἔγγραφα. Ὅταν ὁμως ἀπεχειρέτιζα τοὺς κατὰ τὰ ἄλλα τόσον εὐγενῶς φιλοξενήσαντάς με ἁγίους Πατέρας, διησιθάνθησαν οὗτοι τὴν ἀπογοήτευσίν μου καὶ εἰς τῶν Ἐπιτρόπων, ὡς νὰ ἐξίτηι συγγνώμην, προσέθεσε μεταξὺ ἄλλων: «δὲν σᾶς ἐδώκαμε νὰ ἐξετάσετε ὅλα τὰ ἔγγραφα, γιὰ νὰ ξαναρθῆτε». Ἄλλὰ τόσον εὐκόλα δὲν ἀφήνει εἰς ἐπιστήμων τὸν «κόσμον», διὰ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν δυσπρόσιτον Μονὴν Λαύρας καὶ νὰ ἀποκομίσῃ ἀπογοητεύσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἔγγραφα πολλῶν Μονῶν χάνονται καὶ οὐδεὶς ἐπιστήμων θὰ δυνηθῆ εἰς τὸ μέλλον νὰ συμπληρώσῃ τὰ κενὰ τῆς ἱστορίας, τὰ ὁποῖα ἀφήνει ἡ ἀπώλειά των, τὰ κενὰ τῆς ἱστορίας κυρίως αὐτῶν τούτων τῶν ἱερῶν Μονῶν.

Αἱ τελευταῖαι αὗται γραμμαί, ὡς ἐν παρόδῳ. Ἐπιθυμῶ ἀκόμη νὰ προσθέσω γλωσσικά τινα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ βοηθήσουν αἱ παρατηρήσεις μου εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν ἐνίων ἀμφισβητουμένων λέξεων.

Σελ. 21, ἀριθ. 1792 λέξι. χειρογράριον· ἡ λέξις γριπος - γριπίον =

δίκτυον θὰ ἡδύνατο συνεκδοχικῶς νὰ δηλώσῃ καὶ τὸ Fischerboot, τὴν τράτα· ἐνταῦθα ὅμως τὸ πρῶτον συνθετικὸν χειρο- ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ τὴν ἐρμηνεύσωμεν κυριολεκτικῶς διὰ τοῦ Fischernetz. Ἐὰν τώρα ὁ προσδιορισμὸς χειρο- (γρίπιον) θέλει νὰ δηλώσῃ τὸν διὰ τῶν χειρῶν κινούμενον, συρόμενον γρίπον (πβλ. χειρόμυλος) ἢ τὸ εἶδος τῆς κατασκευῆς τοῦ γρίπου ἢ τὸν μικρὸν γρίπον (πβλ. χειρόβολον) δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ἐνταῦθα ἀκριβῶς.

Σελ. 52, ἀριθ. 1956 λέξι. τοπιάτικον ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι εἰς τὸ χωρίον Δρόβιανη τῆς Βορ. Ἡπειρου τοπιάτικο ὠνομάζετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἐπλήρωνέ τις ἐτησίως εἰς τὴν Κοινότητα ἢ εἰς τὸ Δημόσιον διὰ παραχωρηθέντα κοινοτικὸν ἢ τοῦ Δημοσίου τόπον πρὸς ἀνοικοδόμησιν οἰκίας, ἢ διὰ παραχωρηθέντα πρὸς κάρπωσιν βουνώδη τόπον. (Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Κ. Οἰκονόμου, καθηγητοῦ ἐκ Δρόβιανης).

Σελ. 53, ἀριθ. 1956 λέξι. ἐποχοτόπιον· πιθανώτατα ἀποχοτόπιον = μέρος ἐνθα ρίπτουν πρὸς ἀλειάν τὰ ἀπόχια. Ἀπόχι, ὡς γνωστὸν, εἶναι εἶδος ἀλειυτικοῦ δικτύου, σάκκος δικτυωτός, ἔχων στεφάνην, συνήθως ξυλίνην, καὶ προσηρμοσμένος εἰς τὸ ἄκρον στερεᾶς μικρᾶς ράβδου. Περὶ τῆς λέξεως ὑποχὴ — ἀπόχι πβλ. Χ. Χαριτωνίδου, εἰς τὰ Γεωπονικὰ ἐν Byz. Neugr. Jahrb. 7 (1928) σελ. 179 ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Σελ. 68, ἀριθ. 2025 λέξι. λαντζόνιον· ἐπιθυμῶ νὰ παραπέμψω ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ Ἄτακτα τοῦ Κοραῆ τόμ. Δ' σελ. 281.

A. ΣΙΓΑΛΑΣ

Les Regestes des actes du Patriarcat de Constantinople. Vol. I. Les actes des Patriarches. Fasc. I. Les Regestes de 381 à 715. par V. Grumel. Ἔκδ. Socii Assumptionistae Chalcedonenses, 1932 Σελ. I-XXXIV + 131.

Ἰδιαιτέραν ὄλως χαρὰν αἰσθανόμεθα σήμερον ἀγγέλλοντες τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκδόσεως ἐνὸς παραλλήλου ἔργου πρὸς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν: τῶν Πινάκων τῶν ἐγγράφων τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως. Βεβαίως εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ Corpus der griechischen Urkunden συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν Πινάκων τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τούτου ἕνεκα εὐχαρίστως θὰ ἐβλέπομεν συμπεριλαμβανομένην τὴν παρούσαν ἔκδοσιν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Corpus. Ἀλλὰ ἔργον, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις εἶχον τεθῆ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀρχιεπισκόπου L. Petit, πρὶν ἀκόμη αἱ Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης καταρτίσουν τὸ σχέδιον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Corpus, πρὸ